

Hovorna.

(**Jest instituce porot dosud odůvodněna?**) Osvobozující rozsudek pražské poroty v trestní věci Nikolova Čicankova pro zavraždění bývalého bulharského vyslance Daskalova nedávno vynesený vyvolal nejen v kruzích právnických ale i v široké veřejnosti velký rozruch.

Ze všech stran byl kritisován rozsudek ten jako nesprávný, jako nespravedlivý. — Noviny poukazovaly i v člancích hospodářských na špatné účinky rozsudku toho pro naši republiku ve vztazích mezinárodních tvrdíce, že rozsudek ten odhalil právní nejistotu v naší republice, což prý může mít pro ni v zápětí i finanční újmy.

Měl jsem velmi často příležitost zúčastniti se buď jako předseda nebo jako votant a nebo jako posluchač různých porotních případů a chci zde uvésti některé své zkušenosti a názory o porotách a odpověděti na otázku v nadpise uvedenu.

Přemýšlíme-li o nynějších našich ústavních poměrech a o nynějším našem právním řádu seznáme, že instituce porot jest v odporu s nynějším právním řádem.

Snažíme se zajisté všichni věrní občané naší republiky vytvořiti si prostřednictvím našich zákonodárných činitelů, prostřednictvím našich všeobecně volených zákonodárných sborů co možná nejlepší zákony. Chceme v zákonech těch míti zajisté právní jistotu v tom směru, které jednání toho kterého člověka má se pokládati za trestné a důsledkem toho chceme zajisté také a máme chtíti, aby jednání zákonem za trestné prohlášené bylo též jako takové vždy označováno příslušným výrokem každého justičního orgánu.

Ve skutečnosti vytvoří uvedení zákonodární činitelé materiální trestní zákon co nejlepší, vloží do něj své nejlepší úmysly a důvtipy a na druhé straně rozhodovati má podle tohoto zákona ve smyslu pouhých formálních trestních předpisů o nejtěžších trestních činech dvanáct těch neb oněch vylosovaných občanů, z nichž žádný neobíral se nikdy s různými složitými abstraktními pojmy materiálního práva trestního.

Na soudcích z povolání žádáme dlouholeté právní studie, dlouholetou soudní praxi, načež jim svěříme rozhodování jen o těch menších trestních činech, kdežto porotcové mají rozhodnouti o těch nejtěžších trestních činech dle stručného as hodinu neb i méně trvajících poučení a výkladu veřejného žalobce, obhájce a předsedy, při čemž ještě poučení a výklady žalobce a obhájce si pravidelně ve všem odporují a předseda dle předpisu porotcům svůj vlastní názor o projednávaném případě sdělovati nemá.

Mnohým věcem mohou porotcové ovšem snadno porozuměti, ale život vytváří často rozmanité složité trestní případy a tu bývá již mnohdy nesnadným pro porotce učiniti si jasnou představu o tom, zdali čin obviněného obsahuje skutkovou povahu toho neb onoho trestního činu. Obtížnějším pro porotce jest zajisté také rozeznávání úmyslu a vůle obviněného, správné pochopení toho, zdali rozum a vůle obviněného byly při dotyčném

činu úplně vyvinutými, zdravými a volnými, zda neprovedl čin z nějakého donucení nebo v sebeobraně nebo zda nepřekročil tuto sebeobranu.

Mohou porotcové neobírajíci se nikdy těmito pojmy materiálního práva trestního posouditi vždy správně čin a vinu obžalovaného a vynésti správný výrok o vině jeho?

Jako není spravedlivým požadovati správné ukutí podkovy od nekovářů aneb správné upečení housky od nepekařů, tak není jistě spravedlivým požadovati od neodborníků porotců vždy správný výrok o vině obžalovaného.

Csud obžalovaného před porotou závisí zpravidla na tom, zdali porotci uvěří veřejnému žalobci nebo zdali uvěří obhájci, z nichž první je přesvědčuje vždy o vině obžalovaného dle obžaloby a druhý vždy o nevině obžalovaného dle obžaloby.

Ze soudní praxe jest ovšem známo, že porotcové rozhodují někdy dle svého názoru odchylného od názoru veřejného žalobce i od názoru obhájce a že vynášejí i výroky nesouhlasící s obyčejnými pravidly pro uznání viny nebo nevinu platnými, což činiti mohou právě proto, že nemusejí udati a neudávají pro svůj odsuzující neb osvobozující výrok žádných důvodů.

Justiuce porot mohla míti pro dřívější doby své důvody a své účely.

Když nebyla ještě tak vyvinuta dělba práce duševní i tělesné jako nyní, tu mohl býti určitý počet vylosovaných neb jinak určených, pro dotyčnou dobu všeobecně vzdělaných a zkušených osob dobrým a vhodným sborem (orgánem) k rozhodování o nejtěžších činech trestních.

Jiný důvod porot mohl spočívatí dříve — na př. za dřívější naší monarchie — v tom, že směrodatní činitelé nechtěli na sebe vzíti zodpovědnost nebo odium, jaké při odsuzování neb osvobozování u těžkých trestních činů se vyskytují a nastrčili proto porotce, totiž několik těch neb oněch libovolných osob z lidu, které by měly tu zodpovědnost a to odium převzítí. —

Nelze zajisté schvalovati za nynějších našich ústavních poměrů ani ten důvod pro další trvání porot, který by záležel v tom, že poroty různých zemí, různých krajů říditi se mohou zvláštními zvyky té neb oné země, toho neb onoho kraje, o případě tak zvaným duchem času, nejsouce vázány duchem platných zákonů.

Takovéto důvody mohly býti za jistých dob, za zvláštních národnostních poměrů, dosti důležitě, ale v nynější naší republice odpadají zajisté takové důvody, neboť občanstvo může spolehlivě svěřiti rozhodování i o těch nejtěžších trestních činech svým soudcům z povolání.

Nebylo by jistě v zájmu právní jistoty v republice účelným říditi se při rozhodování v trestních věcech nějakými častými zjevy neb zvyky toho neb onoho kraje. Neviděti na př. v častých venkovských rvačkách, v píchání nožem a z toho povstalých usmrceních skutečně zabití dle trestního zákona mohla by snad porota v takovém kraji, ale soudcové z povolání soudili by činy takové ne dle ducha kraje, nýbrž dle ducha pro celou republiku stejných platných zákonů.

I na loupeže, krádeže, podvody a jiné trestní činy mohou se poroty různých krajů jinak dívati, než jak to činí soudcové z povolání a to právní jistotě celku — republiky — nemůže nijak prospívati.

Vyplývá tedy ze všech v předu uvedených okolností ten důsledek, že by se instituce porot měla zrušiti a že by se mělo svěřiti rozhodování o dotyčných trestních činech soudcům z povolání.

Přeměna tato byla by velmi snadná a nebylo by třeba starati se o nějakou zvláštní zákonou náhradu za zrušené poroty, neboť taková náhrada již pozůstává dle zákona z 23. května 1873, č. 120 ř. z., v případě za-

stavení činnosti porot za jistých podmínek v určitém území. Náhradou tou jsou tak zvané sesílené šestičlenné soudní senáty.

Rozhodovalo by tedy místo dvanácti porotců — šest soudců z povolání.

Když by poroty nebyly zvláštním zákonem hned zrušeny, mohla by se aspoň na zkoušku zvláštním zákonem jejich činnost na dva až tři roky zastaviti, neb dle zákona z 23. května 1873, č. 120 ř. z., bylo by možno tak učiniti jen na jeden rok a za zvláštních v tom neb onom území panujících poměrů a pouze pro dotyčné území.

Zrušením porot docílilo by se zajisté spokojenosti na všech stranách.

Spokojeni byli by především jistě porotci sami, kterým vykonávání funkce porotní působí nejen značné hmotné škody, ale i různé jiné potíže a nepříjemnosti.

Spokojenými by mohli býti též veřejný žalobce a obhájce, neboť odůvodňování obžaloby a obhajování před šestičlenným soudním senátem nevyžaduje nikdy tolik času a námahy jako před porotou.

Také obžalovaní mohli by určitěji očekávat rozsudek zákonům odpovídající a tudíž i to, že z nějakého omylu neb neporozumění nebudou bezprávně odsouzeni.

I všechny obecní úřady, okresní politické správy a různé komise u krajských soudů byly by zbaveny četných prací spojených se sestavováním ročních porotních listin a čtvrtletních služebních porotních listin a stát zbaven by byl velmi značných výdajů, jaké poroty a porotní přelíčení vyžadují. —

Někáká pouhá oprava nynějšího řízení porotního nezměnila by mnoho na jeho v předu uvedených stinných stránkách.

I při zrušení osvobozujícího výroku porotního a odkázání takového případu jiné příští porotě a nebo při přidělení jednoho soudce z povolání porotcům ku poradě při hlasování — zůstávaly by přece i dále poroty stále nespolehlivým orgánem k vykonávání spravedlnosti ve smyslu všeobecných pro celou republiku a tudíž pro každého jejího občana platných zákonů. —

Vrch. s. rada Řezba.

Přátelé a nepřátelé soudců. Několik poznámek k článku profesora Weyra v posledním čísle tohoto časopisu.*)

V posledním čísle časopisu soudcovstvu adresovaný článek nemůže nás soudce uspokojiti. Názor, že soudcovská nezávislost má prakticky malou cenu, pokud jest soudce státem tak bídně placen jako dnes, nelze sdíleti bez výhrady. Profesor Weyr vyslovil vědecký a logický požadavek rovnosti soudcovstva s jinými kategoriemi veřejné správy a soudcové mají poslednějším přáti stejnou neodvislost a stejnou úpravu služebních poměrů, jakou mají sami. Soudcové jsou tu však svědky toho, že řečenou zásadu nejen neuznává ostatní věda, nýbrž i že dle praxe není vůbec v dohledné době

*) Autor doprovodil svůj příspěvek tímto dopisem:

Slovutný pane profesore!

K Vašemu článku o nepřátelích soudců posílám příspěvek. S vědou takto ztratíme kontakt. Věda zavírá oči před životem. Život svou podivuhodnou praxí nás připravuje o víru v zachovávání ústavy a tedy v právo a věda ten stav přehlíží a spěchá nás jen ujistit, že kabát — myslím tím naši neodvislost — můžeme zahodit, když díky demokratickému favorizování skupiny A nemáme co dát do kapsy. Naše věc jest poctivá, ale takto ztracená, a ubíjí ji pod zámkou logiky sama věda státního práva, která nápadně vidí jen to, co chce.

Dr. Josef Beutl,

rada vrch. z. soudu a přednosta soudu
v Hartmanicích na Šumavě.

Hartmanice, dne 7. I. 1924.

naděje, že vzdá se státní správa svých prerogativ vůči úředníkům správním v tom směru. Vzniká neutešený zjev, že pro správní úřednictvo po léta se v tom směru nečteje pranic, za to však ti faktorové, kteří by měli dbáti o věci soudců. by postavení těchto odpovídalo ústavní listině, také pro soudce nečiní ničeho. Naopak různé instituce s důmyslem strkají neodvislost soudcovskou do pozadí a proti zmíněnému platonickému postulátu Weyrovu provádějí paritu soudce a úředníka správního ve směru právě opačném a neočekávaném. Ze stanoviska ústavní listiny zasluhuje celé pozornosti na léta odhozená nepřesaditelnost soudců z důvodů slovenské organizace, cenění činnosti soudcovské nerovným a neúplným klíčem soudcovské práce, podivně vybudovaný systém remunerací, při němž neví jednotlivec, nač vlastně má právní nárok a od koho všeho tu závisí — samé to novinky divně z hlediska neodvislosti soudcovské, která má snad býti pravidlem a ne stlačena na výjimku.

Věda, která mlčí k těmto neobyčejným zjevům našeho ústavního života a odbývá soudce v první řadě odkazem na nepraktičnost nezávislosti soudcovské. dokud jest soudce a vůbec kategorie A bídně placen, nesmí se uraziti, když v ní stav soudcovský nepoznává přítele. Ostatně vnikají dnes i do různých zákonů a nařízení předpisy, které jsou v rozporu s listinou ústavní. Asistuje-li věda práva ústavního k tomu mlčením, nemá dnešní soudce také důvodu o vztahu jejím k sobě pochybovati.

Jen tři malé, však pozoruhodné ukázky.

Pravda jest, že stanovení hranic mezi řádným soudnictvím a správou jest obtížné, přece však by dala se snad zákonodárně věc prováděti tak, aby jisté obory z vnitřní příbuznosti a potřeby soudům přiděleny jim zůstávaly a nedalo se v dispoicích s nimi spatřovati nonchalantní rušení zásady, že soudnictví jest ve všech instancích odděleno od správy. A tu poukazují na tyto pro soudece zajímavé varianty v našem zákonodárství.

A) Dle nařízení vlády z 3./9. 1920 čís. 517, soudí lichevní soud s řádným soudcem v čele »na místě úřadu správního« jisté přestupky a výslovně dává si do hlavy rozhodnutí, že soudí na místě úřadu správního. A aby nebylo naprosto žádné pochybnosti, že tu nejde o žádnou vnitřní potřebu z věci samé plynoucí, nýbrž o naprostou nahodilost, putují jednotlivé skupiny těchto deliktů přes tu chvíli na úřady správní zpět. Vtírá se otázka ústavnosti nařízení — snad pochybná? — jednak rozpor s listinou ústavní v § 96, větě první. Neučili jsme se nikdy, že takto se může vykládat v praxi oddělení justice od správy — arci my jsme se také nikdy neučili to, co jsme četli v poslední době od Hoetzla o mezích moci nařizovací a od Hobzy o zavazující moci smluv mezinárodních.

B) Profesor Weyr považuje za to, že zásada, že nikdo nesmí býti odňat svému příslušnému soudci, jest samozřejma a tedy zbytečna. A přece naše zákonodárství nám skýtá úkaz, který svědčí tomu, že i v tomto směru lze vydávati normy budící dojem kollise s ústavou. Tak zv. drobnopachtýřská akce byla u nás od počátku přidělena soudům jako kus řízení nesporného. Stalo se tak zákonem a uváží-li se, že v zákoně stanoven za určitých podmínek titul s způsob nabytí práva vlastnického předepsaným řízením, lze za to míti, že jde o jakýsi doplněk norem práva soukromého, důvodně soudům příkázaný. A tu přichází zákon z 1. 4. 1921, č. 166, a dává pozemkovému úřadu právo, žádati o zastavení řízení soudního a zmíněný úřad si pak už věc s účastníky sám dojedná. Je-li náš hořejší názor o povaze řízení správní, pak jest tu očividně porušen předpis, že nikdo nemá býti odňat svému příslušnému soudci, je-li však správný postup předepsaný cit. zákonem, porušena jest po názoru našem ústava v ustanovení o oddělení justice od správy, neboť soud dle všeho jedná jako hodně levná expositura úřadu správního, který mu dle řečeného může volně řízení svým prohlášením zase odníti.

C) Byl-li případ ad B) jakési krajně zajímavé mixtum compositum, vyšel zákonodárce, který — dle výsledku soudě — nemá v justiční správě vhodných iniciátorů pro řádnou úpravu soudnictví nejen ve směru platovém, ale i v ostatních otázkách ústavního postavení soudce, při stvoření zákona ze 17./2. 1922, č. 77, už docela nepokryté ze zásady, že proti ústavnímu principu oddělení soudnictví od správů může správní úřad — či co jiného jest úřad pozemkový — soudům závazně přidělovati jakési zbytky říz ní, k jehož provedení jinak sám jest povolán. Zákonodárná praxe tu patrně ochotně chopila ruku podanou vědou ústavního práva, naukou o plynulosti hranice správy a soudnictví a nejedná tu nikterak úzkoprse. Ostatně mohlo-li se při počátku soudcům k úplné spokojenosti svěřiti předsednictví komisí pro kolkování peněz, proč by se nemohly soudům s důvěrou svěřiti i tyto funkce?

Ústavní soud se těmito věcmi dosud nezabýval. Obecenstvo si ani stěžovat nemůže, vždyť ve většině případů takových dosahuje dalším nebývalým zatížením zdecimovaných soudců rychlejšího, a co jest hlavní, laciného vyřízení potřeb nikdy tu nebývalých. A soudce? Soudce má už dnes to pevné přesvědčení, že kdyby se mu sáhlo na kteroukoliv ústavou mu zaručenou výsadu, nenajde dnes porozumění ani práva, když už i věda ústavní jedním z vynikajících svých representantů odbude ho nepatrným významem neodvislosti, dokud jest bídě za svou práci honorován. Inu, při nejnovějším způsobu výkladu ústavní listiny v mnohých směrech jest to pravda, jenže si ten, kdo věc domýšlí, klade pak marně otázku, nač vůbec ústavní listinu máme při podobných výkladech vědy a legislativní i justičně-správní praxi.

Dr. Josef Beutl.

Literatura.

Dr. J. Hatschek: **Völkerrecht als System rechtlich bedeutsamer Staatsakte.** Leipzig—Erlangen, 1923. Stran I—IV a 429.

Dr. Julius Hatschek, profesor na universitě v Göttingách vydal v poslední době kromě knih z oboru práva státního (Deutsches und preussisches Staatsrecht, 1922 a 1923) a správního (Lehrbuch des deutschen und preussischen Verwaltungsrechts, 2. vydání ex 1922) i systém práva mezinárodního, jež dělí na dvě části. První část jest věnována základům práva mezinárodního, část druhá obírá se systémem státních aktů s hlediska práva mezinárodního významných. Nemůžeme se dotknouti všech otázek, k nimž Hatschek přihlíží, a proto z velmi zajímavého jeho systému vytkneme věci ty nejpodstatnější.

Právo mezinárodní definuje jako právní řád na koordinaci spočívající, který upravuje vztahy států jen potud, pokud stát vůči druhému vystupuje jako rovnoprávný subjekt státního společenství. Probírá jednotlivé konstrukce práva mezinárodního (theorie právního přesvědčení a theorie volní), a z těchto teorií dává přednost staré teorii právního přesvědčení. Právo mezinárodní jest mu proto právním řádem, poněvadž předpisuje pro vzájemné chování států normy spočívající na přesvědčení adresátů. Že právní přesvědčení jest slabým právním fundamentem, jest na snadě. Na paktu o Společnosti národů ukazuje Hatschek, že právu mezinárodnímu moment právního donucení nechybí. Za pramen práva mezinárodního uznává pouze obyčejové právo a mezinárodní smlouvu (Vereinbarung). Pro rozvázání mezinárodních smluv, pokud jsou právními normami, připouští jen vzájemný souhlas (mutuus dissensus), jež musí býti dán výslovně. Mezinárodní právo obyčejové může býti měněno mezinárodní smlouvou (Vereinbarung) a tato obyčejovým právem. Samostatnou kapitolu věnuje Hatschek poměru práva mezinárodního a vnitrostátního. Jako stoupenec duali-